

Eesti põllumajandussektori rahvusvaheline konkurentsivõime

Finantseeritud Riiklikust programmist „Põllumajanduslikud rakendusuringud ja arendustegevus aastatel 2004-2008”

Konkurentsivõime teoreetilised alused

Kodumaine ressursikulu

Tootmisfunktsioon põllumajanduses

Tehniline efektiivsus

**Eesti Maaülikool
Majandus- ja sotsiaalinstituut**

Rando Värnik , Raul Omel, Helis Luik, Mati Sepp

Konkurentsivõime teoreetilised alused

- Puudub konkurentsivõime ühene definitsioon ning mõõtmise meetodika
- Põllumajandussektori konkurentsivõime hindamisel on vaja lähtuda nii siseriiklikest kui ka rahvusvahelistest teguritest.
  - Siseriiklike teguritena käsitletakse tegevusharu konkurentsivõime analüüsil tavapäraselt turustruktuuri analüüsi ning selle mõju ettevõtete konkurentsivõimele.
  - Rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise aluseks on erinevad indeksid, mis baseeruvad kas hinnaeelisel, ühikukuludel, turuosal või väliskaubanduseelisel.

Konkurentsivõime mõõtmine

- Konkurentsivõime iseloomustab ühe riigi ettevõtete võimet konkureerida teise riigi ettevõtetega, seega on oluline:
  - kulude tase ettevõtte tasandil
  - tootlikkuse tase
  - toodete atraktiivsus
  - efektiivne müügitöö

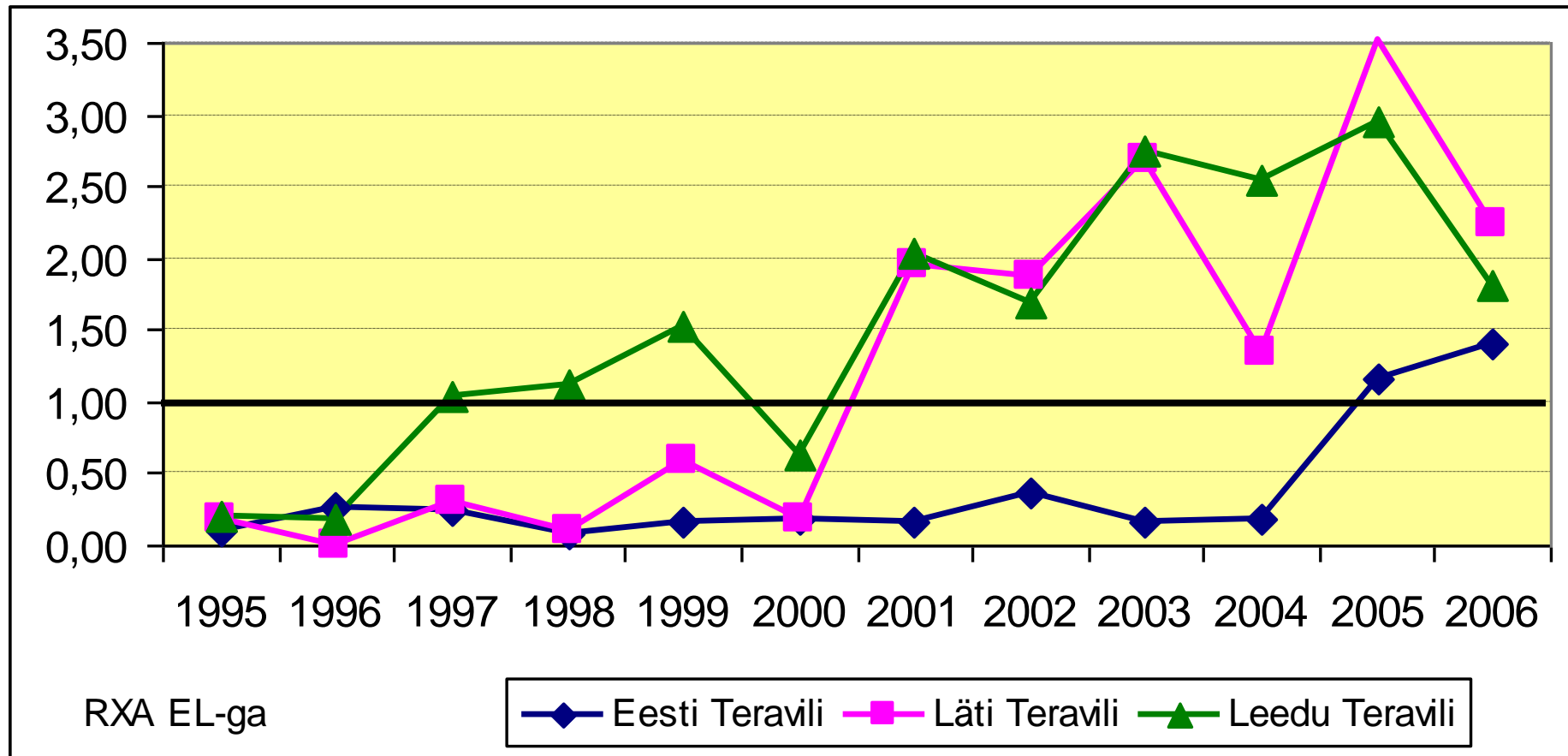
Konkurentsivõime hindamise võimalusi

- Uuringu raames kasutati konkurentsivõime hindamiseks järgmisi lähenemisi:
  - Ilmutatud suhteline eelis
    - Iseloomustab rahvusvahelist konkurentsivõimet kasutades ekspordi ja impordi statistikat
  - Kodumaine ressursikulu
    - Võrdleb impordihindasid selliste kodumaiste hindadega, mis lähtuvad ressursside kasutamise tegelikust hinnast ehk alternatiivkulust
  - Tootmisfunktsioon ja Tehniline efektiivsus
    - Hindab olulisi efektiivsusnäitajate erinevusi põllumajandusettevõtete suurusgruppide vahel

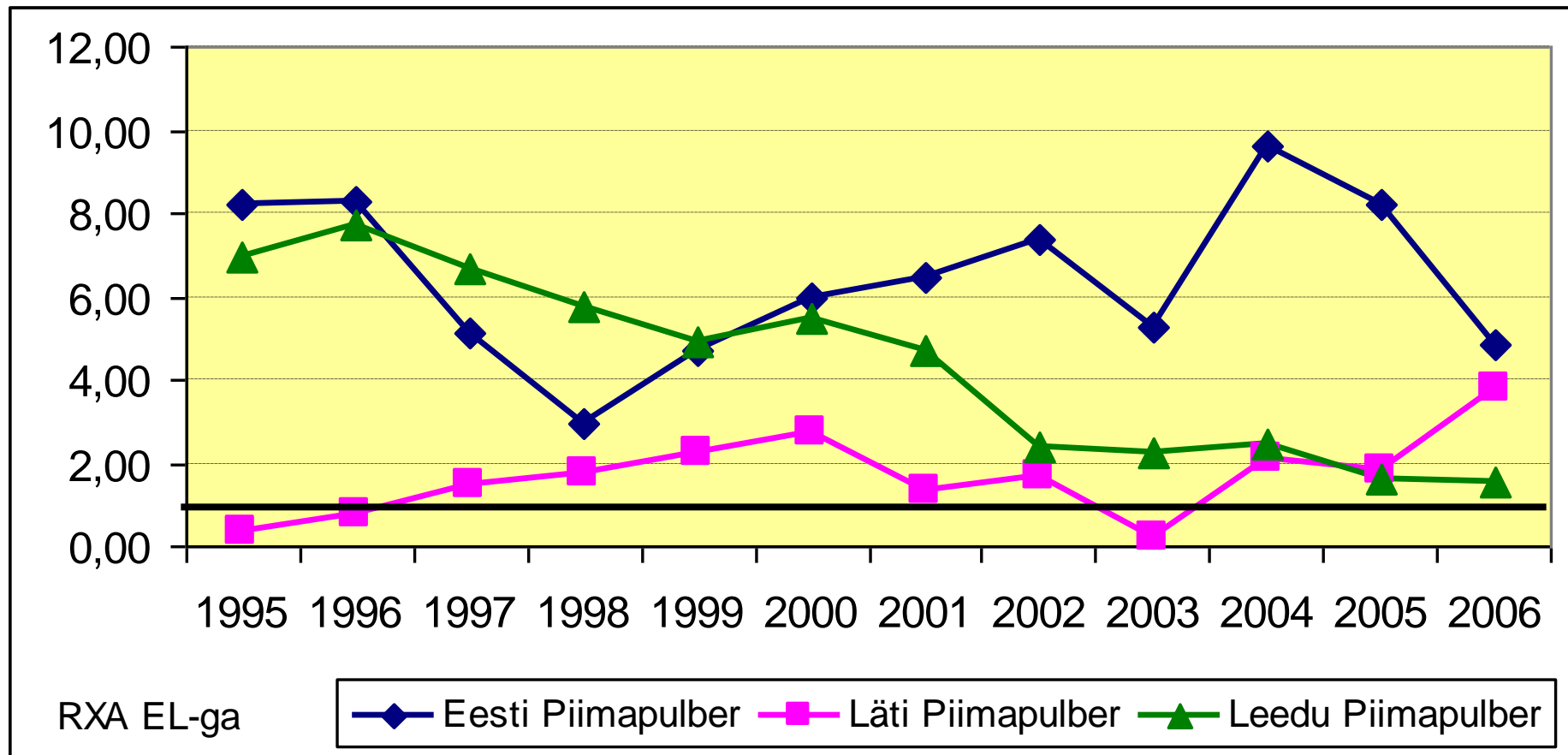
(1) Ilmutatud suhteline eelis

- Eeldame, et kaubanduse struktuur iseloomustab nii suhtelisi kulutusi tootmiseks kui ka erinevusi hinnavälistes tegurites
- Samasse kaubagruppi kuuluvate kaupade importi ja eksporti võrreldes on võimalik iseloomustada riigi eelisseisundit mingite kaupade tootmisel

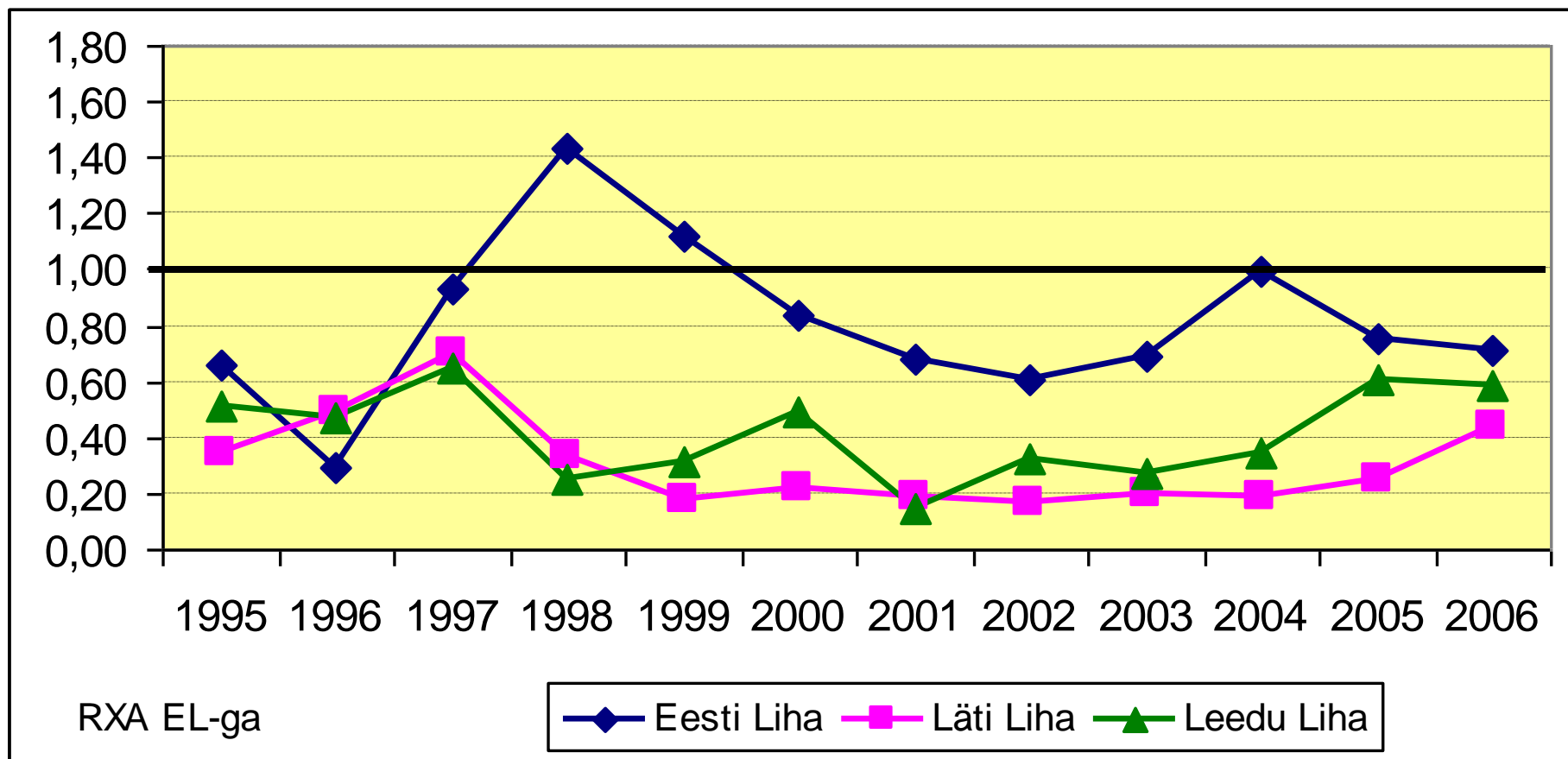
Ilmutatud ekspordi eelis teravilja ekspordis võrreldes Euroopa Liiduga (FAOSTAT)

Ilmutatud ekspordi eelis piimapulbri ekspordis võrreldes Euroopa Liiduga (FAOSTAT)

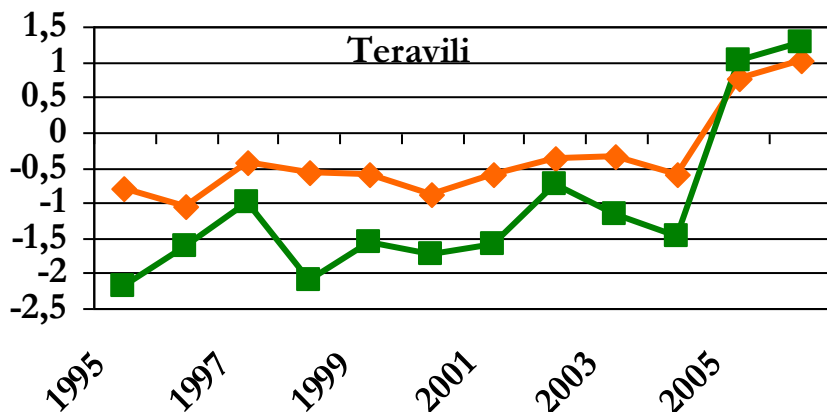
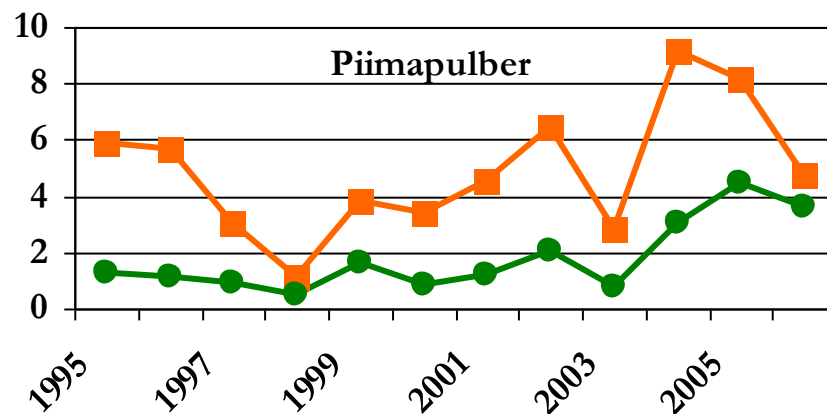
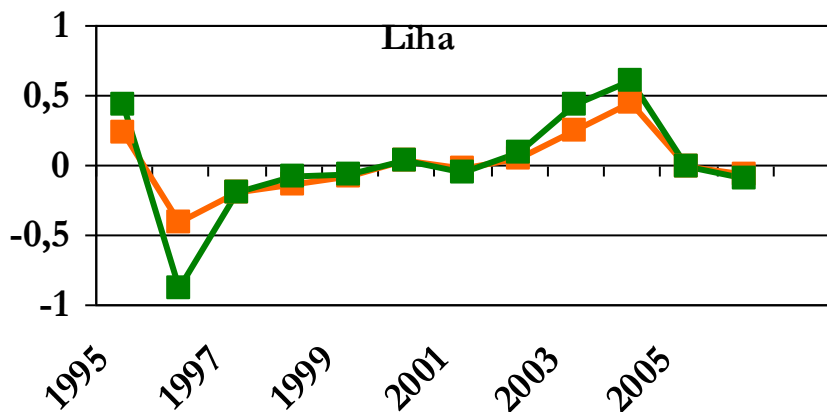

Ilmutatud ekspordi eelis liha ekspordis võrreldes Euroopa Liidu ekspordiga (FAOSTAT)

Ilmutatud suhtelise eelise indeksid (RTA, RCA) Eestis võrreldes EL-i ekspordiga, 1995-2006 Allikas: FAOSTAT

(2) Kodumaine ressursikulu

- Üheks võimaluseks Eesti põllumajanduse konkurentsivõime hindamisel on lähtuda kodumaisest ressursikulust (*DRC- Domestic Resource Cost*).

$$\text{Kodumaine ressursikulu} = \frac{\text{kodumaiste ressursside kasutamise hind}}{\text{impordihindade alusel leitud lisandunud väärtus}}$$

- Kui indeksi väärtus on **väiksem kui 1**, siis on kodumaine tootmine efektiivne ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, sest **kodumaiste ressursside alternatiivkulu on väiksem kui lisandunud väärtus, mida need ressursid loovad.**

Kaubeldavad ja mittekaubeldavad tootmissisendid

- Kodumaise ressursikulu arvutamisel on FADN andmebaasist lähtuvalt leitud tootmise kasumlikkus nii era kui ühiskonna kulusid (alternatiivkulusid) silmas pidades.
  - Kaubeldavate sisendite hinnana on kasutatud tegelikku turuhinda.
  - Mittekaubeldavate sisendite puhul lähtutakse vastava tootmissisendi alternatiivkulust.
    - Maa varihind kujuneb vastavalt keskmisele rendihinnale, mis on arvatud põllumajanduslikuks tootmiseks sobiva maa müügihindade baasil.
    - Tööjõu alternatiivkulu hindamisel on aluseks keskmised tööjõukulutused tööstussektoris ning teenindussektoris.
    - Et kapitaliturul on suhteliselt vähe tururikkeid kasutatakse analüüsis kapitali tegelikku hinda.

Kaubeldavad ja mittekaubeldavad sisendid taimekasvatuses

Kaubeldavad sisendid	Mittekaubeldavad sisendid
seemned ja istikud	masinate ja ehitiste korrashoid
väetised	energia kasutamine
taimekaitsevahendid	lepingulised tööd
muud taimekasvatuse erikulud	palgad, rendid, intressid
Traktorid, masinad (kulum)	Maa
Kaubeldavad sisendid on kaubeldavad rahvusvaheliselt ja alluvad rahvusvahelisele konkurentsile	Mittekaubeldavad sisendid rahvusvaheliselt kaubeldavad ei ole ning on riigiti erinevate omaduste ja hindadega

NÄIDE: Piimatootmise tootmistüübi ettevõtete võrdlus valitud EL-i liikmesriikides, 2006, FADN

Riik	Majanduslik suurus (ESU)	Kasutatav põllumaj. maa (ha)	Renditud maa (%)	Kasutatav tööjõud (AWU)	Palgatud tööjõud (%)	Loomühikuid kokku	Piimalehmad
Taani	161.8	99.54	26.97	1.97	36.04	164.59	100.54
Saksamaa	67.8	55.04	61.52	1.75	14.86	81.79	44.55
Eesti	27.9	181.08	63.70	5.77	71.58	90.98	55.22
Iirimaa	50.3	49.70	18.45	1.53	11.11	91.25	47.64
Leedu	4.5	36.53	53.74	1.93	6.22	20.98	13.16
Läti	8.8	55.57	36.69	2.46	35.37	27.93	16.55
Soome	51.0	43.89	34.18	2.05	8.29	35.98	22.77

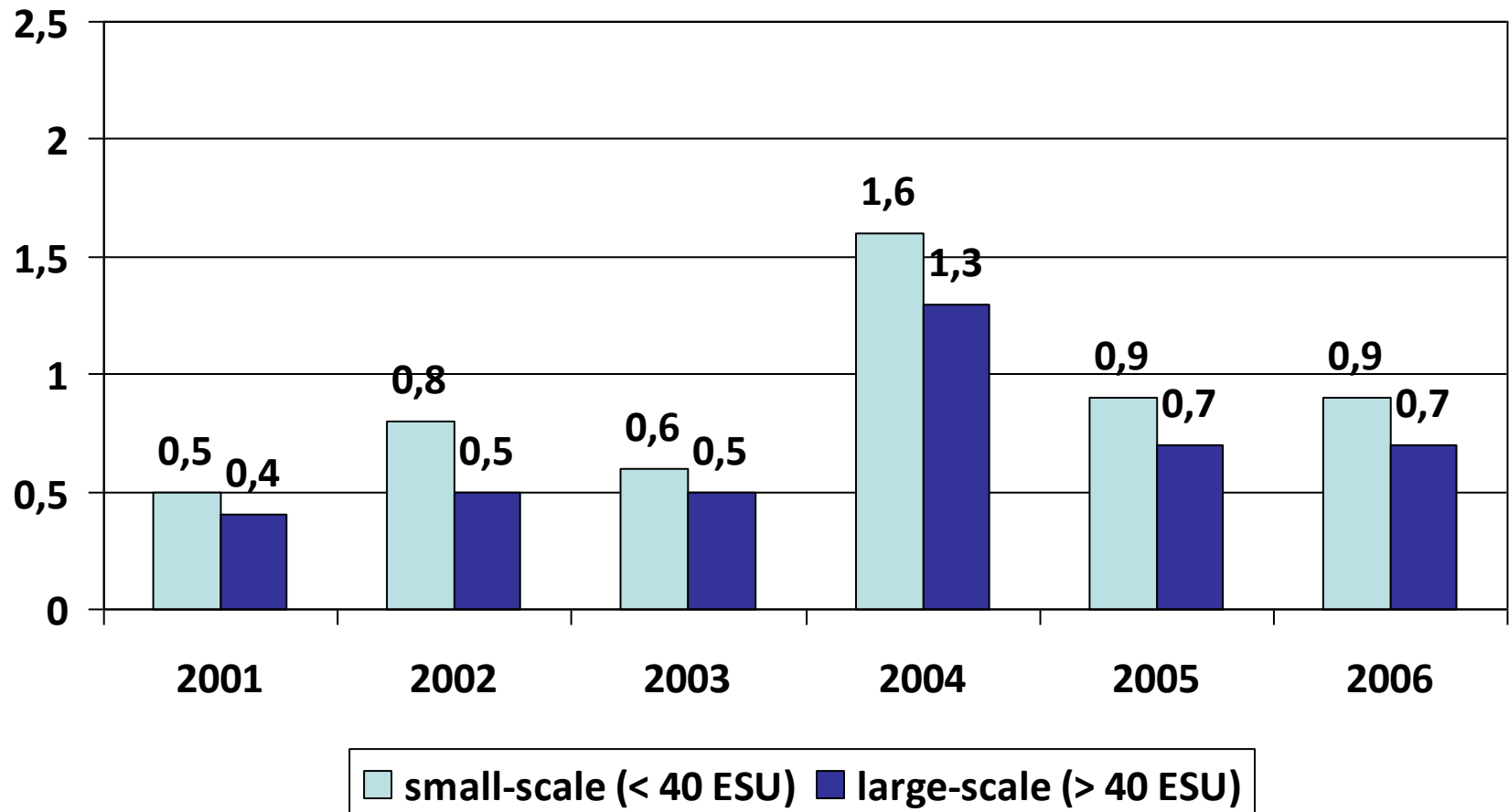
Valimi iseloomustus piimatootmise tootmistüübis, FADN Eesti andmebaas, 2001-2006

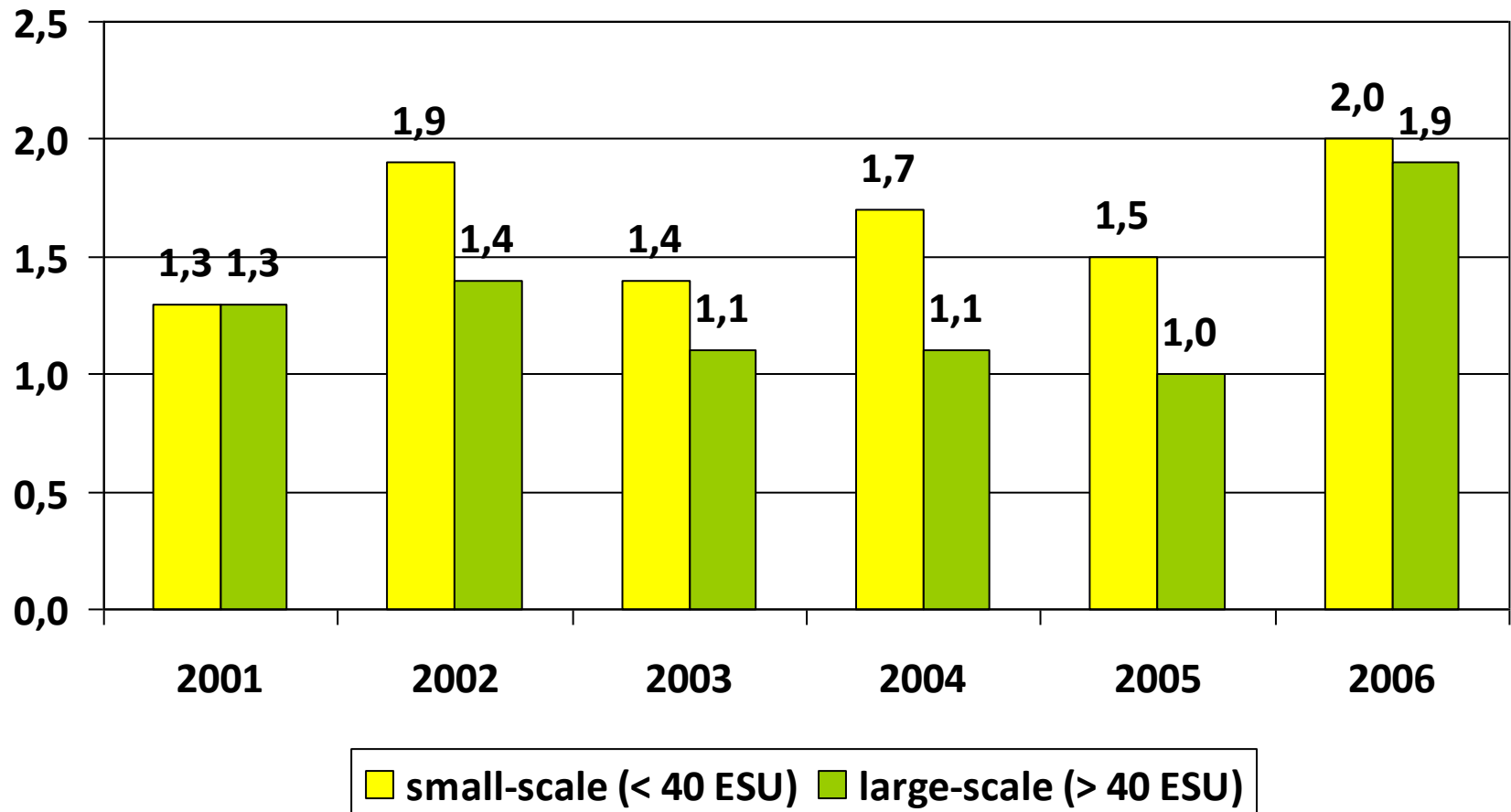
Majanduslik suurus (ESU)	<40 ESU	>40 ESU
Kasutatav põllumajandusmaa (ha)	110.5	767.5
Keskmine tööjõu kulu (tundides)	6 321	55 922
Aasta keskmine piimalehmade arv	25.0	245.5

Kodumaise ressursikulu (DRC) indeksi väärtus Eesti *piimatootmises*, 2001-2006 (FADN Eesti andmebaas)

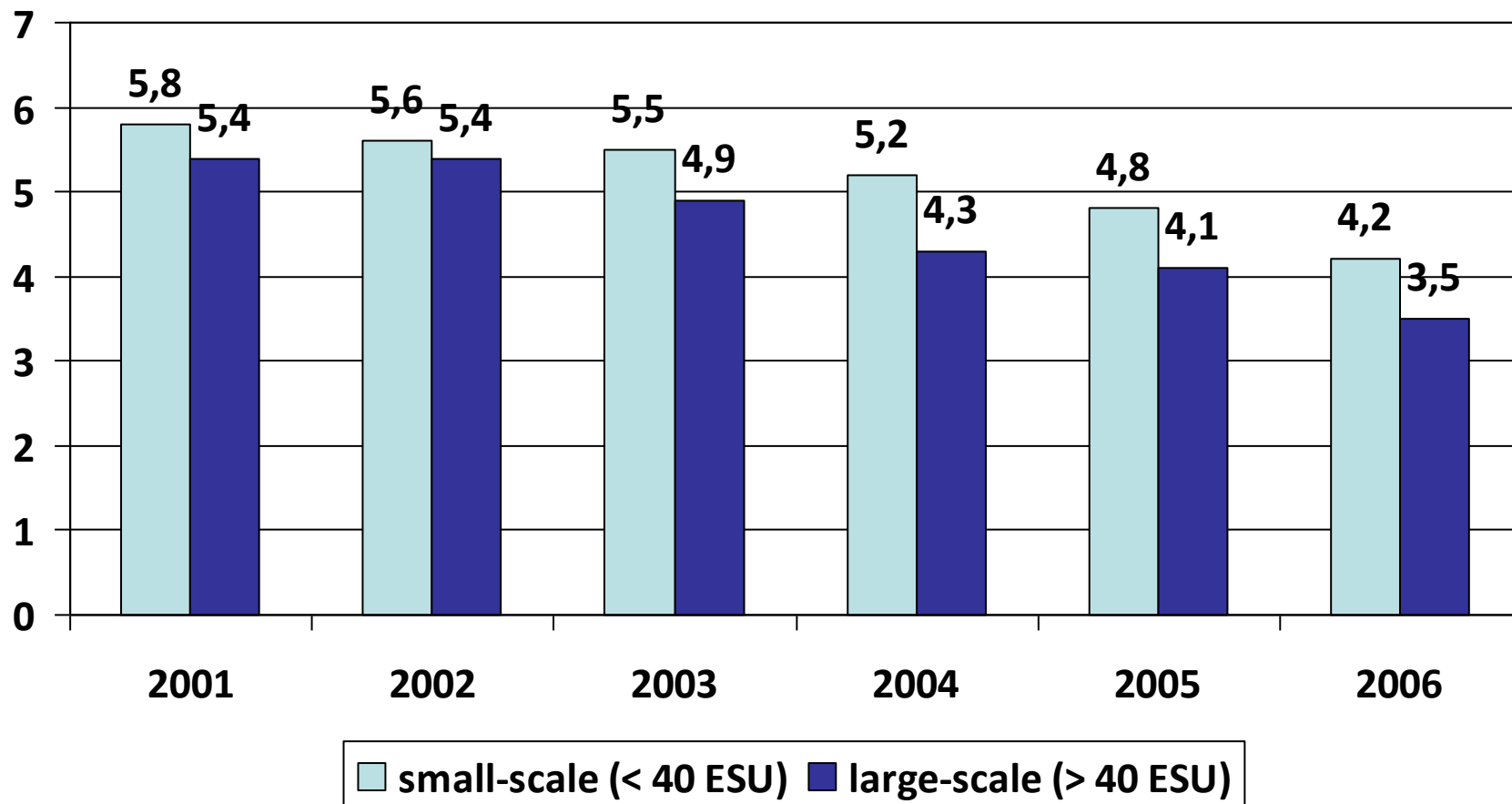

Kodumaise ressursikulu (DRC) indeksi väärtus Eesti *teraviljatootmises*, 2001-2006 (FADN Eesti andmebaas)

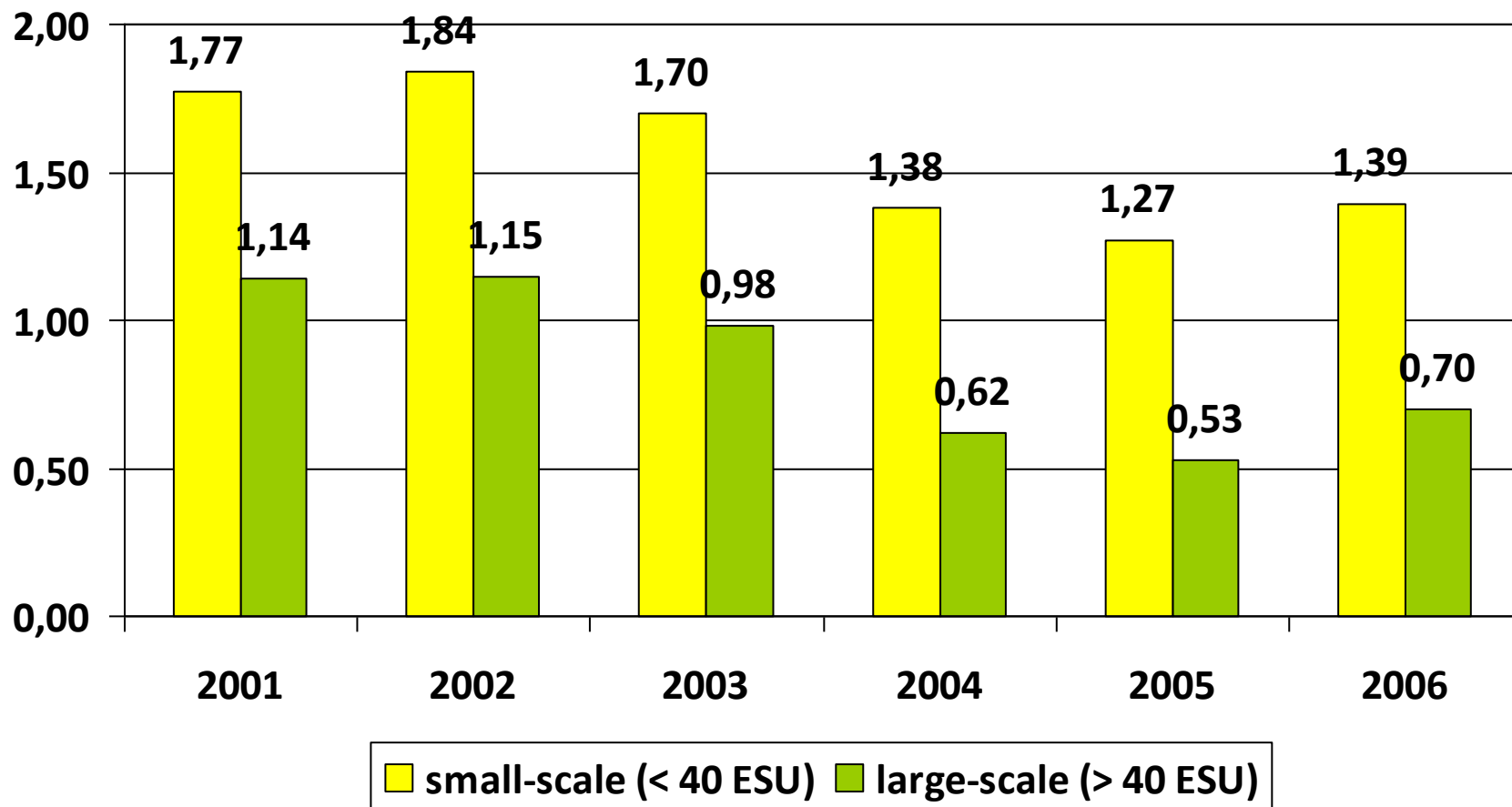

Tööjõu vajadus 100 kg *piima* tootmiseks Eestis, 2001-2006 (FADN Eesti andmebaas)

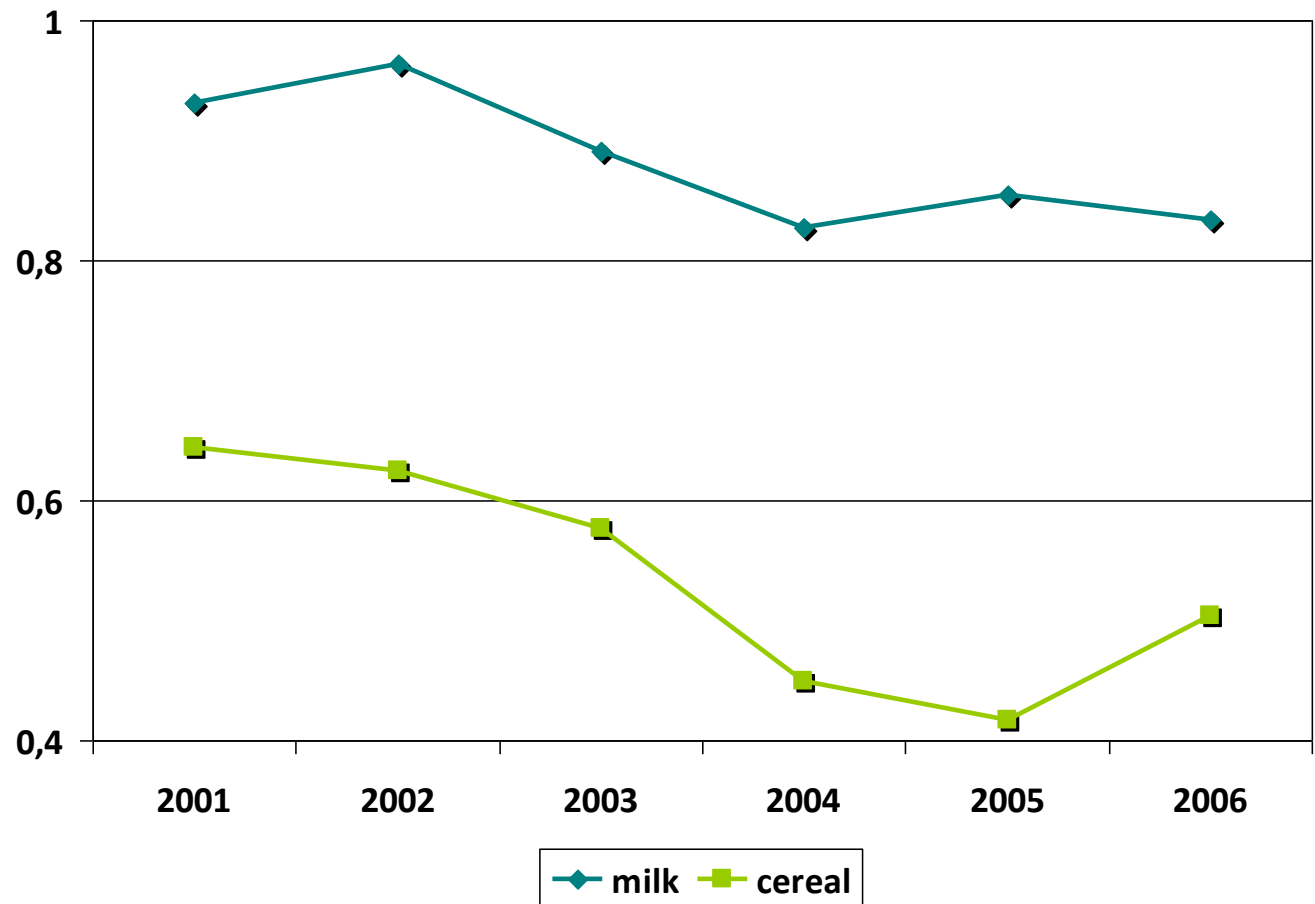

Tööjõu vajadus 100 kg *teravilja* tootmiseks Eestis, 2001-2006 (FADN Eesti andmebaas)

Suurte ja väikeste tootjate suhteline tööjõu vajaduse erinevus

(suurtootjate tööjõu
vajadus protsendina
väiketootjate tööjõu
vajadusest)

(3) Tootmisfunktsioon

- Tegelik ressursikulu hindamiseks on vajalik tootmisfunktsioonide kirjeldamine.
- Missugune on vajalik maa, töö ja kapitali hulk, et toota näiteks üks tonn nisu?
- Tootmisfunktsioon kirjeldab protsessi, kuidas muutub maksimaalne saavutatav tootmismahut, kui muuta tootmises sisendite hulka.

Tootmisfunktsioonide koostamise vajalikkus

- Tootmisfunktsiooni analüüsi vajalikkus nii üksiku ettevõtte tasandil ja sektori kui terviku iseloomustamiseks võimaldab teha tulevikuvaataavaid otsuseid tootmistehnoloogia muutmise osas.
- Lisaks tootja poolt otseselt kontrollitavatele tootmisteguritele mõjutavad lõpptoodangut ka näiteks üldine teadmiste ja tehnoloogia areng.
  - Näiteks võimaldab kapitali kvaliteedi paranemine (muutumatu hinnasuhete juures) asendada kapitaliga endisest suuremat kogust tööd.
- Tootmisfunktsiooni hindamine annab meile tulemuseks parameetrid, et asendada erinevaid tootmistegureid, saavutamaks soovitud tootmise tase valitud sisendite kasutamise korral.

Põllumajanduslik tootmisfunktsioon Eestis 1999-2006 (kogu valim)

$$\ln Y_i^{(k99-06)} = 2,940 + 0,110 \times \ln N + 0,218 \times \ln L + 0,566 \times \ln K$$

- Summeerides leitud elastsused saame 0,894.
- Kuivõrd saadud tulemus on väiksem ühest ilmneb põllumajanduses mõningane kahanev mastaabiefekt.

Põllumajanduslik tootmisfunktsioon Eestis 1999-2006 (<40< ESU)

Suurtootjad (suuremad kui 40 ESU):

$$\ln Y_i^{(ks\ 99-06)} = 5,080 + 0,061 \times \ln N + 0,181 \times \ln L + 0,509 \times \ln K$$

Väiketootjad (väiksemad kui 40 ESU):

$$\ln Y_i^{(kv\ 99-06)} = 3,299 + 0,081 \times \ln N + 0,177 \times \ln L + 0,545 \times \ln K$$

- Summeerides leitud elastsused saame
  - Suurtootjatel 0,751
  - Väiketootjatel 0,803
- Lähtuvalt mastaabiefektist ei oma suurtootmine olulist eelist väiketoomise ees
  - tootmistehnoloogiad ja tootmistegurite struktuur, mida kasutavad suurtootjad ja väiketootjad on erinevad aga ei loo mastaabiefekti

Tootmistegurite asendatavus

- Erinevatel tootmise sisenditel on erinev mõju lõpptoodangu kujunemisele.
- Tootmisfunktsiooni koostamine aitab sügavamalt mõista erinevate tootmistegurite osatähtsust.
- Tootmistegurite omavahelisel asendamisel on omad piirid.
- Hinnates tootmisfunktsiooni parameetreid on võimalik analüüsida, missuguses vahekorras on näiteks võimalik asendada inimtöötunde masintöötundidega, et tootmise tase sealjuures ei muutuks.